

ČTVRTLETNÍK

JARO 2021

PROPAMÁTKY

Skrytá síla detailu

MILEVSKÝ KOSTEL SV. JILJÍ VYDÁVÁ TAJEMSTVÍ
ROZHOVOR S VARHANÁŘEM MARKEM VORLÍČKEM
OBNOVA PRAŽSKÉHO PALÁCE ELEKTRICKÝCH PODNIKŮ

Martin Frouz

ÚVODEM

Kromě řady zajímavých témat, tradičních rubrik, zpráv a fotografií, na které jste v našem časopisu zvyklí, jsme letos připravili také několik novinek. Věřím, že vás potěší.

Tou nejvíce viditelnou je anketa, ve které se budeme pravidelně ptát významných osobností z nejrůznějších oborů na aktuální otázky. A protože vzájemná podpora a sounáležitost jsou důležité zejména v dnešní době, zeptali jsme se na zkušenosti s dárcovstvím. Na straně 24 a 25 odpovídají dva podnikatelé a dva lidé z kulturního prostředí.

Víte, že vedle časopisu publikujeme rozhovory a další praktické informace ze světa památek také na portálu PROPAMÁTKY? Aby vám nic neuniklo, budeme vás na ně upozorňovat. Krátké anotace najdete v rubrice Zprávy on-line, stručná upozornění zase u konkrétních článků. Vodítkem jsou dvě šipky » a já věřím, že vás spolehlivě dovedou ke článkům, které oceníte.

V neposlední řadě jsme navrhli nové stránky našeho klubu přátel, protože bychom rádi rozšířili počet pravidelných dárců. Třeba se jedním z nich stanete právě vy – více na straně 26.

Aleš Kozák

DOPORUČUJEME

NOVĚ ZAPSANÉ PAMÁTKY

V posledním čtvrtletí roku 2020 bylo do seznamu Národního památkového ústavu zapsáno 22 nemovitých kulturních památek. Za ně Ministerstvo kultury prohlásilo mimo jiné vltavotýnskou Bargerovu vilu, plavecký stadion v Praze-Podolí, most v Dobříši, drážní vodárnu v Kasejovicích nebo čerpací stanici v Šilheřovicích. Památkami se staly kostel v Hrádku nad Nisou, fara v Čučicích,

Kýštoř Havlice

chlumský pomník Johanna Michaela Kahlera, kaple v Lachovicích a Planetarium v Praze.

OPEN HOUSE PRAHA 2021

Pokud to bezpečnostní opatření dovolí, 10.–16. května 2021 se uskuteční 7. ročník festivalu Open House Praha. O víkendu se můžete zdarma podívat do více než 80 běžně nepřístupných budov a prostorů a v týdnu

od 10. května bude připraven další doprovodný program. Letos se organizátoři věnují připomínce 150 let od narození významného českého architekta Jana Kotěry. Otevřeny budou některé jeho pražské realizace a program nabídne speciální komentované procházky a další akce. www.openhousepraha.cz

INŽENÝRSKÉ PROBLÉMY OBNOVY PAMÁTEK

Tak zní téma mezinárodní konference, která by se měla konat ve dnech 13.–16. května 2021 v Centru stavitelského dědictví NTM Plasy, pokud to situace umožní. Hlavním pořadatelem budou OK ČKAIT a OP ČSSI v Karlových Varech. Spoluor-

ganizátory se stanou inženýrské komory z České republiky, Slovenska, Polska, Sasky, Bavorska a Durynska, Národní technické muzeum, Národní památkový ústav, spolek Industriální stopy, firmy Remmers a Schomburg. Mezi jednací jazyky se zařadí němčina, polština, slovenština a čeština, simultánní tlumočení bude zajištěno. Vydán bude také vícejazyčný Almanach přednášek. www.pamatkyplasy2021.cz

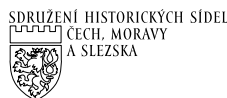
PŘIHLASTE STAVBY ROKU 2021

Návrhy nominací nejlepších realizací ve stavebnictví a architektuře do 29. ročníku prestižní celorepublikové

soutěžní přehlídky Stavba roku lze zasílat do 10. června 2021. Soutěžit mohou díla dokončená a uvedená do provozu nebo zkolaudovaná nejpozději do konce května 2021. www.stavbaroku.cz

SPOLUPRACUJEME

ČASOPIS PROPAMÁTKY VYDÁVÁ OD ROKU 2012 INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU – NEZISKOVÁ ORGANIZACE, KTERÁ POMÁHÁ ŠÍŘIT OSVĚTU A PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE V PÉČI O PAMÁTKY. REDAKCE DLOUHODOBĚ SPOLUPRACUJE S ŘADOU VÝZNAMNÝCH OBOROVÝCH ORGANIZACÍ:

KLAVIATURA A MANUBRIA VARHAN Z KOSTELA SV. MIKULÁŠE V KAŠPERSKÝCH HORÁCH, MIMOŘÁDNĚ INTAKTNĚ DOCHOVANÉHO NÁSTROJE Z DÍLNY JOHANN A FRANZE KANNHÄUSERA Z ROKU 1733

KAŠPERSKOHORSKÝ NÁSTROJ MÁ ŠEST REJSTRÍKŮ V MANUÁLE A JEDEN V PEDÁLE.

ROZHOVOR S MARKEM VORLÍČKEM

Varhanáři z nebe nepadají

Hudba je jeho osudem. Začínal jako dirigent a varhaník. Tóny mu pod rukama zní stále. Ve své varhanářské dílně spolu s kolegy oživuje nástroje, kterým už zdánlivě odzvonilo.

Původní profesí jste dirigent a sbormistr. Co ve vás probudilo lásku k varhanám?

Nejpravdivější je, že varhany si mě našly. Od malička jsem byl jejich zvukem fascinován. Chodil jsem s babičkou do kostela a tam varhany slýchal, dědu, velmi dobrého zpěváka, jsem občas doprovázel na kůr a moc jsem si přál někdy si na varhany zahrát. A když se mi tento sen splnil, odhaduji, že mi mohlo být asi 13 let, začal jsem postupně hrát při bohoslužbách v klášterním kostele v Domažlicích. Po čase zde začal fungovat dětský či spíše mládežnický sbor zvaný Schóla, kde jsem byl pověřen nejprve doprovodem jako varhaník a postupně jsem zde

převzal funkci sbormistra. Takže nejprve jsem se stal skrze okouzlení varhanami chrámovým varhaníkem a díky tomu jsem teprve pocítil touhu či spíše nutnost vyučit se řemeslu dirigentskému. A nakonec jsem po 10 krásných letech s těžkým srdcem odešel od sboru, abych se mohl věnovat jen varhanám.

Stal se z vás uznávaný varhanář. Prozradte, na čem aktuálně pracujete?

S kolegy jsme sice nedávno dokončili restaurování varhan jezuitského kostela v Klatovech, a přestože se jednalo v několika ohledech o velmi zajímavou práci, museli jsme ji prokládat také dalšími zakázkami – restaurováním varhan ve Vysoké u Kutné Hory a v Praze-Košířích – a nejínak je tomu nyní na začátku roku. Pracujeme například na Horákových varhanách ze hřbitovního kostela v Poličce, na varhanách téhož autora z kostela ve Vínor, před dokončením je restaurování malého nástroje dosud neznámého autora z Ratměřic, pokračují práce na Guthových varhanách ze Štáhlav, Rauschových varhanách z Horšovského Týna a Gartnerových varhanách ze Kdyně. Sluší se přiznat, že tolik rozdělaných nástrojů najednou není mým snem ani cílem, raději bych se soustředil na menší počet a pracoval na nich v kratším časovém období, ale současný systém dotací je v tomto směru nastaven prostě jinak. Ale s tím je třeba si poradit a budme rádi, že je v posledních letech varhanám přáno. Bezesporu si to tyto královské nástroje velmi zaslouží.

TEXT JITKA SKOŘEPOVÁ
FOTO P. MIROSLAW GIERGA, IVA FICTUMOVÁ, VÁCLAV BURŠÍK

Iva Fictumová

BĚHEM RESTAUROVÁNÍ BAROKNÍCH VARHAN V JEZUITSKÉM KOSTELE V KLATOVECH BYL NALEZEN FRAGMENT DOPISU URČENÝ VARHANÁŘI ADAMU KANNHÄUSEROVI.

Iva Fictumová

ZRESTAUROVANÉ A REKONSTRUOVANÉ PÍŠTALY PEDÁLOVÉHO STROJE V KLATOVECH

Před časem jste opravoval varhany z kostela sv. Mikuláše v Kašperských Horách. Čím jsou specifické?

Musím se přiznat, že to byla jedna z nejkrásnějších zakázek mého života. Důvodů bylo několik. Mám rád Kašperské Hory a okolí, hřbitovní kostel sv. Mikuláše považuji za jeden z nejpůsobivějších svatostánků, které jsem kdy mohl poznat, a tamější varhany jsou skvostem samy o sobě. Byly sice několik desítek let v katastrofálním stavu, poničeny červotočem a především vandaly, takže na kůru stál vlastně smutný nehrající nástroj. Jeho řemeslné zpracování, varhanářská koncepce a především autenticita dochování však dávaly tušit příslib mimořádného nástroje. Jsem opravdu velice vděčný, že jsem mohl se svými kolegy právě tyto varhany v tak nádherném chrámu restaurovat. Ostatně i zdejší akustika má mnoho předností, což snad mohu jako původem muzikant trochu posoudit. Mnoho let jsem se toužil k těm varhanám alespoň přiblížit a nakonec jsem je směl několik let restaurovat, několik let je mít denně na očích a vstřebávat detaily, snažit se pochopit neobvyklou dispozici (osazení rejstříky), snažit se navrátit jim zvuk. Byla to krásná práce a je mi to trochu hloupé, nicméně přiznávám, že jsem se s nimi nerad loučil, když jsme je odváželi z dílny. Ale samozřejmě mám upřímnou radost z toho, že jsou zpět v kostele, pro který byly postaveny, a v němž teprve může plně vyniknout nejen jejich výtvarná nádhera, ale zejména neobyčejně krásný zvuk.

MAREK VORLÍČEK

- ▶ sbormistr, dirigent, chrámový varhaník a varhanář
- ▶ narodil se v Domažlicích v roce 1979
- ▶ vystudoval dirigování na pražské konzervatoři (1998–2004) a následně na Hudební fakultě AMU (2005–2009)
- ▶ při studiu vysoké školy zároveň dálkově studoval SUŠ varhanářskou v Krnově (2005–2007)
- ▶ jako sbormistr vedl několik sborů, například Kühnův smíšený sbor
- ▶ varhanářskou dílnu začal provozovat v rodných Domažlicích, od roku 2016 sídlí firma v nedalekých Třebnicích
- ▶ je držitelem Povolení Ministerstva kultury ČR k obnově kulturních památek (restaurování hudebních nástrojů – varhaních strojů; bez omezení)

Co by měla zahrnovat standardní péče a údržba jakýchkoli varhan a kdo by ji měl zajišťovat?

Nutno říci, že u spousty varhan je základní péče a údržba často podceňována. Většina nástrojů zatím nemá svého varhanáře, který by pravidelně kontroloval jejich technický stav a prováděl základní periodickou údržbu. V mnoha evropských zemích jsou v tomto směru před námi. Ale je třeba si uvědomit, že varhanářů máme v Česku poměrně málo. Mnohdy se u varhan vyplatí péči mírně zanedbat, než nechat varhany, ač v dobré víře, poškodit neodbornými zásahy. Pro další zorientování v této problematice mohu doporučit publikaci Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana od Petra Koukala a kolektivu. Základní věci jako drobné regulace traktury, mazání varhanního ventilátoru a podobně jistě mohou a mají vykonávat poučení varhaníci. Varhanám i celému kostelu včetně vnitřního vybavení mohou dobře posloužit kostelníci zpravidla už jen tím, že budou svědomitě a správně větrat – postupně, bez velkých teplotních výkyvů.

Na co je potřeba dávat pozor při opravě varhan, aby místo obnovy nedošlo k devastaci?

Oprava by měla zůstat opravou. Pokud stav nástroje vyžaduje větší zásah, mnohdy musíme přistoupit k restaurování – ať již celkovému, či jen částečnému. Neměli bychom se ve jménu opravy pouštět do větších zásahů, neboť pak skutečně devastace hrozí

P. Mirosław Gierga

POHLED DO VARHANÁŘSKÉ DÍLNY – RESTAURÁČSKÉ KOPIE DŘEVĚNÝCH PÍŠŤAL VARHAN Z KOSTELA SV. HAVLA V RATMĚŘICÍCH

P. Mirosław Gierga

CÍNOVÉ PÍŠŤALY V PRŮBĚHU RESTAUROVÁNÍ

a bohužel k nim dochází. Je to velká škoda, neboť řada neodborných zásahů bývá často provedena natolik nešetrně, že návrat k původnímu stavu je již nemožný. Každá diecéze má svého organologa, který má mimo jiné za povinnost dohlížet při opravách varhan na kvalitu a rozsah prováděných prací. Proto mohu vřele doporučit se na tyto odborníky obracet ke konzultacím před jakýmkoli začátkem plánovaných prací. Také Národní památkový ústav má ve svých řadách dva organology specializující se na památkově chráněné nástroje. I s nimi je vhodné vstoupit včas do jednání a nebát se konzultovat plánovaný rozsah či postup oprav.

Do jaké míry je zvuk varhan po restaurování věrnou replikou původního nástroje?

To kdybych věděl... Snažíme se, doufáme, porovnáváme, měříme, zjišťujeme, objíždíme různé nástroje téhož stavitele. Tuším a cítím, že se nám to někdy povede, a jindy musím přiznat, že jen doufám, že jsme se neodchýlili příliš. Tyto věci jsou v absolutní rovině neměřitelné, neporovnatelné. Umím s jistotou říci, kdy se návrat ke zvukovému ideálu původního stavitele nepovedl, kdy je to prostě špatně. Technickou stránku varhan (materií) je poměrně snadné správně zrestaurovat a je to prokazatelně doložitelné. Těžší je to se zvukem. Umíme změřit, zda při restaurování byly nebo nebyly dodrženy veškeré zvukotvorné parametry (je jich několik desítek), ale ta

poslední třešinka na dortu, to skoro posvátné „vkládání rukou“, to je někdy velmi obtížně postihnutelné. U dobře dochovaných píšťal je návrat k původnímu zvukovému ideálu snadněji dosažitelný, u píšťalového fondu, který je znatelně poničen druhotnými zásahy, se snažíme původnímu zvuku alespoň přiblížit.

Varhany nejsou jen stroj, je to do jisté míry umění, to si musíme přiznat. Při restaurování je zásadní jedna velmi prostá, a přece ne samozřejmá zásada: Chci-li opravdu dobře restaurovat, musím do jisté míry zapřít sám sebe a snažit se vcítit do zvukové představy původního autora – stavitele varhan. Nevnučovat restaurovanému nástroji svou představu, svoje preference či zvukové zájmy, ale ctít to, co chtěl autor. Možná to vše zní příliš vznešeně, omlouvám se za to. Napadá mě ještě jedna paralela s mými muzikantskými začátky. Mnohokrát jsem byl pouhým dělníkem – sbormistrem, který připravuje sbor pro provedení určité skladby, přičemž výsledný koncert řídí jiný dirigent. Byl-li to dirigent jasného názoru, jasné zvukové a koncepční představy, věřte mi, že pak byla radost takový koncert poslouchat. Já dodal materií, on dodal „to navíc“. Zážitek na celý život pro mě i pro zpěváky. Současní špičkoví dirigenti nebo staří varhanářští mistři – rád jsem jim všem sloužil a snad jsem se aspoň občas trefil...

Vyrábí se ještě v Česku po zániku firmy Rieger-Kloss v Krnově nové varhany,

nebo se už pouze restaurují stávající?

Ano, nové nástroje se u nás staví. Není jich mnoho (v jednotkách kusů ročně), ale pokud smím posuzovat, tak se jedná vesměs o velmi kvalitní nástroje. Ty nejvyšší ovšem vyrábí jen několik poměrně malých firem, velikostně naprosto neporovnatelných s bývalým krnovským velkozávodem. Firma Rieger-Kloss je bezesporu škoda a jejího zániku je mi líto. Nové nástroje vznikají jednak pro liturgické účely (do kostelů), ale také pro obřadní síně či auly, studijní účely (školní nástroje, domácí cvičné nástroje) a v neposlední řadě pro koncertní účely (koncertní sály). Staví se nástroje moderní i historizující, nástroje pro komorní hru nebo repliky starých, převážně malých nástrojů. V posledních dekádách poněkud uvaldal zájem o romantické pojetí varhan a varhanního zvuku, ale jsem pevně přesvědčen, že to je jen běžná módní vlna a že zájem o typ romantických varhan znovu poroste – pokud se nemýlím, tak už je tento rostoucí trend objektivně pozorovatelný. A jsem tomu rád!

Jaký nejstarší nebo nejvzácnější nástroj prošel vašimi rukama varhanáře?

Měl jsem štěstí na několik nástrojů, které pocházely z raného 18. století. Velmi rád vzpomínám nejen na malý nástroj z dílny loketské varhanářské dynastie Starcků, ale také na velké Siebrovy varhany v Polné. Restaurovali jsme je ve spolupráci s varhanářskými dílnami kolegů Borise Mettlera, Petra Dlabala a Dalibora Michka. Za velmi

P. Miroslaw Gierga

NA ZAČÁTKU RESTAURÁČSKÝCH PRACÍ SE K ČIŠTĚNÍ UŽÍVÁ PŘESYČENÁ VODNÍ PÁRA.

P. Miroslaw Gierga

KOSTEL SV. MIKULÁŠE V KAŠPERSKÝCH HORÁCH JE TROJLODNÍ BAZILIKOU S POČÁTKU 14. STOLETÍ. V INTERIÉRU UPOUTÁ POZORNOST MALOVANÝ PRKENNÝ STROP Z ROKU 1700.

vzácný považuji již zmiňovaný Kannhäuserův instrument z Kašperských Hor. Nyní se pomalu chystám na restaurování velmi starého nástroje ze soukromé sbírky, autorství nemáme doložené, ale reálná datace je ohraňována lety 1610–1620. Ovšem nutno podotknout, že vzácnost varhan je dosti nejednoznačně vyjádřitelná. Jsou vzácnější kterékoli z řemeslně a zvukově bezesporu dokonalých varhan Abrahama Starcka, nebo jediný dochovaný exemplář dosud neznámého a třeba řemeslně průměrného varhanáře ze zapadlého kostela v pohraničí?

Máte nějaký varhanický sen? Kterou skladbu a na jakém nástroji byste si někdy rád zahrál?

Promiňte, ale ty dvě otázky si v mém případě bohužel odporují. Mám-li se slyšet krásné varhany v muzikantsky úchvatném podání, musím požádat někoho z mistrů varhaníků, aby mi je splnil. Mám svoje preferované umělce pro improvizaci a jiné pro interpretaci literatury, ale já sám jsem pouhým venkovským chrámovým varhaníkem, snově prostě zahrát nedovedu.

Zbývá vám čas navštěvovat alespoň příležitostně varhanní koncerty či festivaly anebo sám vystupovat?

Na varhanní koncerty se dostanu méně často, než bych si přál, ale přesto se mi to povede alespoň několikrát do roka. A vlastně totéž mohou říci o koncertech obecně. Doufám, že brzy pomine čínská chřipka a bude to opět pravdou. Dokonce si myslím,

že ten současný kulturní půst vzbudí ve většině z nás ještě větší hlad po koncertech a budeme si je chtít dopřávat častěji. S velkým povděkem jsem přivítal znovuobnovení varhanních matiné ve FOKu, extrémně jsem si užil vystoupení Oliviera Latryho v rámci tohoto cyklu. Mnoho krásných koncertů se podařilo uspořádat varhanici Ireně Chříbkové u sv. Jakuba v Praze. Já sám si dopřávám v posledních letech aktivního koncertování již jen velmi zřídka, ale o to víc se snažím vybrat si mně milý repertoár – tedy vokálně-instrumentální díla duchovního charakteru.

Má varhanářské řemeslo budoucnost? Vychovávají si varhanáři své nástupce?

Pevně věřím, že varhanářské řemeslo má budoucnost! I kdyby se nestavěly nové varhany, pořád jsou tu tisíce

nástrojů, které si zaslouží, aby se o ně někdo náležitě staral! Před pár lety jsme s manželkou doprovázeli skupinu švýcarských varhaníků po Čechách. Byli to lidé znalí varhanářské problematiky, procestovali již podobným způsobem několik zemí. Ti lidé nemohli uvěřit tomu, kolik krásných cenných nástrojů se u nás dochovalo a zároveň v jak špatném stavu. Pro ně to bylo zcela nepochopitelné. Pozoruji však, že se stav, sice velmi pomalu, ale lepší. A musím říci, že kamkoli přijdu, ať už je to železářství, koželužna, nebo pila, v momentě, kdy dotýčný zjistí, že se jedná o varhany, jeho vstřícnost a snaha pomoci velmi vzroste. S nástupci je to podstatně složitější, ale to je logické. Jediná škola pro varhanáře funguje v Krnově a dosud se zaměřovala spíše na teorii stavby nových varhan. S několika kolegy se snažíme toto směřování trochu pozměnit a přiblížit současným potřebám oboru. Vydatně nám v tomto ohledu pomáhá nynější předseda Klubu klavírníků a varhanářů Jakub Zahradník. Věřím, že se to časem podaří změnit k lepšímu. Denní realita je zatím taková, že si každý hledáme buď nadějně šikovné zájemce z okruhu milovníků či obdivovatelů varhan, nebo šikovné truhláře, kteří jsou ještě ochotni a schopni dělat staré řemeslo, případně nástrojáře příbuzných oborů. Takové lidi si pak školíme pro vlastní potřebu. Je to zdoluhavé a náročné, a ne každý nakonec u varhanařiny vydrží, ale domnívám se, že je to jediná cesta, neboť hotoví varhanáři z nebe nepadají... ■

Václav Buršík

POZITIV VARHAN KOSTELA SV. MICHAELA ARCHANDĚLA V BOCHOVĚ Z ROKU 1780

OBÁLKA KNIHY

POHLED DO EXPOZICE S TRUHLÁŘSKOU DÍLNOU

KNIHA

Stavební truhlářství a parketářství

Jen málokterý člověk si při návštěvě památek povšimne podlah, po kterých šlape, nebo oken, z nichž se dívá. Národní technické muzeum se svou novou publikací rozhodlo splatit pomyslný dluh dvěma skutečně nepostradatelným řemeslům.

Na počátku všeho stál projekt Ministerstva kultury NAKI II, pojmenovaný Řeč materiálu – tradiční řemeslné technologie pro záchranu kulturního dědictví a současný životní styl, který od roku 2018 řeší Národní památkový ústav, Univerzita Karlova a právě Národní technické muzeum. Jak z názvu vyplývá, jeho podstatou je zmapování rozmanitých činností podílejících se na vzniku historických objektů. Nedílnou součástí výstupů je samozřejmě i práce se dřevem, které věnovalo muzeum i výstavu. Nazývala se Díl(n)a stavebního truhlářství a byla zpřístupněna od června 2020 v Centru stavitelského dědictví Plasy.

Krátkodobá expozice vyprávěla příběh dřeva od hrubé fošny až k dokonale zpracovanému dveřnímu křídlu. Nezapomněla na prezentaci vývoje řemeslných postupů od ručního opracování materiálu k mechanizaci a nechybělo ani chronologické zmapování oken-

ních či dveřních výplní měnících svůj vzhled podle estetických i praktických požadavků dané doby. Zvláštní důraz byl pak kladen na výrobu parket, mimo jiné i proto, že jedna z prvních továren u nás působila od 30. let 19. století v Nebřezinách u Plas. Návštěvník měl tak jedinečnou šanci podívat se pod pokličku na první pohled opomíjených činností. Mohl si vyzkoušet, jak fungují jednotlivé truhlářské spoje nebo poznat konkrétní výrobní nástroje. To vše pod heslem: „Kdo zná, neničí,” které visí nad vstupem do expozice Centra stavitelského dědictví.

Výstava, na jejíž návštěvnost a medializaci bohužel dopadl stín protiepidemických opatření, byla ukončena v listopadu loňského roku. Díky autor-skému kolektivu pod vedením Lukáše Hejného a Martina Ebela však zůstane na tento počín důstojná vzpomínka. Obsáhlý 240stránkový kritický katalog je rozdělen do osmi kapitol a disponuje velkým množstvím fotografického materiálu. Stejně jako v plaské expozici čtenář pronikne do tajemství výroby dveřního křídla, podívá se do truhlářských dílen a nebude ochuzen ani o další zajímavosti, jež byly pod střechou bývalého panského pivovaru prezentovány, včetně doprovodného programu. Samozřejmou součástí každého oddílu je anglické resumé i popisky a výběr související literatury, jenž ocení všichni, kdo se o truhlářství chtějí dozvědět víc. ■

www.muzeum-plasy.cz
www.recmaterialu.cz

TEXT JAN ŠTĚPÁNEK
 FOTO NÁRODNÍ TECHNICKÉ MUZEUM

ROZSÁHLE ČLENĚNÁ STAVBA SE NACHÁZÍ PŘI SEVERNÍM PŘEDMOSTÍ HLÁVKOVA MOSTU.

ZAJÍMAVÁ REKONSTRUKCE

Obnova pražského paláce Elektrických podniků

Z výrazných funkcionalistických staveb v hlavním městě zaujímá exponovaná budova Elektrických podniků významné místo. Zaměřili jsme se na dokončovanou a v mnoha ohledech náročnou rekonstrukci této nejrozsáhlejší administrativní stavby meziválečné Prahy.

Období průmyslové revoluce se stalo organickou součástí vznikající městské aglomerace a s ní souvisejícího nově budovaného dopravního systému. Výrazného rozmachu doznala v tomto smyslu zejména předměstí s továrnami, která už nebyla snadno pěšky dosažitelná. Od 60. let 19. století se v Praze objevují první hromadné dopravní prostředky, tak jak je chápeme v současnosti. Jednalo se především o omnibusy, kočky a elektrickou dráhu. Během následujících 50 let vznikl zá-

klad sítě elektrických tramvají existující dodnes.

Městští radní chtěli zdárně vyřešit situaci přepravy obyvatel a promýšleli různé koncepce drážní sítě. Takzvaná komise pro elektrické dráhy fungující od roku 1890 tlačila na pražskou obec, aby vznikl podnik elektrických drah v majetku města. S přispěním nemalé snahy Františka Křižíka, od jehož úmrtí letos v lednu uplynulo 80 let, byla ustavena správní rada elektrických drah, která se v roce 1897 stala základem Elektrických podniků královského hlavního města Prahy. Ještě na sklonku tohoto roku se na území pražské aglomerace nacházelo šest samostatných soukromých elektrických podniků provozujících tramvajovou dopravu. Proces monopolizace trval řadu let a formálně byl definitivně zakončen až v srpnu 1907 koupí takzvané Křižíkovy dráhy Praha–Libeň–Vysočany. Elektrické podniky v konečné fázi zabezpečovaly výrobu, rozvod elektrické a parní energie a současně provozovaly elektrické dráhy, autobus, trolejbus, lanovku na Petřín nebo síť městského elektrického osvětlení.

Do vzniku centrální budovy se podnikové kanceláře nacházely roztroušené v různých částech města. Po ustavení samostatného československého státu a ustavení Velké Prahy v roce 1920 s účinností od 1. ledna 1922 se situace stále komplikovala. Problematikou byla nejen pro zaměstnance, ale současně také pro obyvatele, kteří

TEXT KRYŠTOF HAVLICE
FOTO KIVA PHOTO

PROJEKT REKONSTRUKCE VYPRACOVAL ARCHITEKTONICKÝ ATELÍÉR TaK.

JEDNÍM Z CHARAKTERISTICKÝCH ZNAKŮ BUDOVY JE KERAMICKÝ OBKLAD.

byli nuceni při vyřizování svých žádostí navštívit několik úřadů umístěných převážně ve starších a technicky nevyhovujících budovách. Šlo mimo jiné například o Obecní dvůr na Starém Městě, administrativní dům smíchovské elektrárny nebo o budovu na Václavském náměstí.

Zpočátku převládaly návrhy zřídit centrálu na Starém Městě, později například na pozemku někdejší holešovické Wendlerovy továrny při Dělnické ulici. V roce 1925 byla zakoupena parcela poblíž bývalé holešovické kloboučnické továrny Bratří Böhmu, na kterou měla firma Záruba–Pfeffermann vypracovat stavební program s náčrtem budoucího sídla. 30. srpna 1926 byla vypsaná soutěž, které se účastnili architekti Antonín Ausobský, Josef Chochol, Alois Dryák, Kotěrovův žák a člen Svazu architektů i Spolku výtvarných umělců Mánes Adolf Benš a absolvent pražské techniky Josef Kříž. Porota byla složena především ze členů Elektrických podniků v čele s předsedou správní rady Eustachem Mölzerem. Kromě dalších osobností v ní figurovali také Ctibor Malý nebo architekti Oldřich Starý a Bohumil Hübschmann. Během zasedání sboru nakonec 8. prosince 1926 zvítězil především vzhledem ke své účelnosti projekt Adolfa Benše (1894–1982) a Josefa Kříže (1895–1988). Nemalou roli v jejich úspěšnosti jistě hrály Benšovy pracovní zkušenosti ze stavebního dozoru objektu československého státního pavilonu na pařížské Mezinárodní vý-

stavě dekorativních umění v roce 1925. Zde se mladý projektant setkal se zástupci architektonické avantgardy, například s Le Corbusierem. Adolf Benš také navrhl pro Elektrické podniky zaměstnanecký dům na Žižkově v Sudoměřské ulici a Josef Kříž obytné domy a vozovnu ve Vokovicích.

Průběh soutěže včetně jednotlivých návrhů byl formou výstavy a přednášky na počátku roku 1927 představený v karlínské Rustonce. V téže době již došlo na zvoleném pozemku k demolici historické zástavby, slavnostní zahájení výkopu základů se konalo v říjnu 1927, stavba pilířů založených na skalnatém podloží byla zahájena v roce 1930. Slavnostní otevření se konalo 7. března 1935 na den 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka.

Projekt rozsáhle členěné stavby železobetonové skeletové konstrukce při severním předmostí Hlávkova mostu orientované do Bubenské ulice v sousedství kostela sv. Antonína se stal ve své době prototypem nejmodernějšího architektonického přístupu. Současně vznikl v období po hospodářské krizi, ve které převládal výrazný pokles stavební činnosti, a soutěže na nejrůznější veřejné instituce představovaly určitou formu podpory pro nezaměstnané architekty.

Půdorys, vztahy, velikost a rozmístění jednotlivých prostor musely přesně vycházet z účelu budovy. Stavební forma zůstala podřízená výhradně

funkci a nestala se hlavním požadavkem při stavebním zadání. Převládala snaha o využití všech nových dobových vymožeností pro dosažení dokonalého celku. Vznikl nový stavební druh kancelářské budovy, u kterého je namísto reprezentativního charakteru kladen důraz na výkon zaměstnanců pracujících uvnitř. Palác představuje dispozičně nápaditě navrženou strukturu zahrnující rozličné druhy provozů s převažujícími kancelářskými prostory s celkovou výměrou téměř 35 tisíc m². Budova se třemi malými dvory a třemi zastropěnými ochozovými dvoranami zahrnovala velkoryse pojatou hlavní halu s monumentálním schodištěm a chodbovými koridory s podhledem z vlnitého plechu, lékařské ordinace na západní straně, lázeňský provoz, kavárny, obchody, samoobslužnou jídelnu, čítárnu s knihovnou, tiskárnu, výstavní prostory nebo suterénní víceúčelové sály sloužící například také jako biograf.

Na výzdobě reprezentativních prostor v posledním patře se podílel sochař Zdeněk Pešánek. V září 1935 se zde například konala slavnostní večeře Mezinárodního setkání architektů za účasti předních osobností oboru. Specifikem podnikové centrály byla takzvaná lístkárna, kde se vystavovaly a prodávaly moderní elektrické spotřebiče. Kromě toho se v ní vyřizovaly administrativní úkony související s provozem a údržbou elektroměrů v hlavním městě. Původní urbanistický záměr tvůrců zahrnoval v předmostí

NÁROČNÉMU PROCESU OBNOVY PŘEDCHÁZELA MNOHALETÁ PŘÍPRAVA.

PRŮHLED DO HLAVNÍ DVORANY

Hlávková mostu nerealizovanou stavbu zrcadlově obráceného administrativního objektu. V místě se dnes nachází nájezd mimoúrovňové křižovatky.

Typický funkcionalistický atribut paláce představuje dlouhý okenní pás nebo sluneční terasy plochých střech. Zvláštní pozornost byla věnovaná přístupu přirozeného osvětlení a od-

větrání, důležitý prvek proto hrály sklobetonové stropy nebo velkoformátové a pásové okenní otvory. Působení a vnímání podnikové centrály mělo obecněji asociovat nejen dodavatele elektrické energie, ale současně také propagaci estetické hodnoty světla v architektuře. Charakteristickým prvkem stavby se stal krémový keramický mrazuvzdorný obklad značky Rakodur, který byl částečně znehodnocen lou-

hovým odstraňováním protináleťového maskování natřeného během války. Fasádní obklad formátu 20 x 40 cm zaujímal plochu přes 6 250 m² a zahrnoval přes 1 000 římsovek. Plochy chráněné před povětrnostními vlivy kryl umělý kámen. Fasády byly zateplené asfaltokorkovou vrstvou tloušťky 30 mm, která se dochovala jen částečně, na vybraných místech byla použita vrstva calotexu.

ZEPTALI JSME SE

Jaká úskalí a výzvy představovala obnova této ojedinělé kulturní památky?

**Ing. arch. Marek Tichý,
TaK Architects**

Rekonstrukci a přestavbu paláce Elektrických podniků lze s jistotou označit za jednu z největších a technicky nejnáročnějších obnov památkově chráněného objektu na území Prahy. Na přípravě projektu a jeho zpracování se podílelo několik desítek odborných organizací a více než stovka projektantů mnoha profesních specializací. Stavba je průlomová mimo jiné rozsahem stavební intervence, zapojením odborných skupin různých oborů a téměř laboratorním hledáním finálního optimálního řešení. V tomto ohledu přináší obohacení poznatků o meziválečné architektuře i možnostech při její obnově.

Jednou ze zvláštností a svým způsobem průlomovou činností z hlediska památkové péče je kompletní výměna obvodového pláště s charakteristickým keramickým obkladem a související náhrada otvorových výplní. I zde předcházelo realizaci několik let důsledného a dlouhodobého průzkumu a také ověřování technických a technologických variant rekonstrukce. Značné poškození keramického obkladu totiž nebylo způsobeno jen chemicky nevhodným čištěním budovy po maskování za druhé světové války, ale nepatřičným provedením kontaktního lepení spojeného s pokusem zateplit objekt asfaltokorkovými deskami. Cílem tedy bylo najít skladbu, která ochrání historický železobetonový skelet určitou mírou zateplení a vyloučí defekty souvrství způsobené kondenzací v konstrukci. Zásadní přitom bylo zachovat původní geometrii, tvarosloví, křehkost detailů a pochoptitelně i atypické rozměry a důmyslné spárořezy obkladu.

K otázce na největší úskalí a současně výzvu bych snad zmínil, že každý stavební postup a restaurátorskou techniku bylo vzhledem k obrovskému rozsahu stavby na půdorysu orientačně dvou bloků holešovických domů potřeba rozmyslet i s ohledem na její proveditelnost v daném čase. Důležitým úkolem zde nebylo jen najít řešení jednotlivého detailu nebo dílčí části, ale postup, který bude možné aplikovat opakovaně, na plochách mnoha tisíc metrů čtverečních nebo kompletech čítajících často stovky položek. Pro představu vlastní plocha keramických obkladů činí více než 6 000 m², v objektu bylo realizováno asi 1 000 m² sklobetonových výplní ve 23 tvarových variantách, jen tabulky dveří a oken reprezentují přes tři tisíce prvků, a tak bychom mohli pokračovat. Příprava, projekt a vlastní realizace si vyžádaly téměř dekádu, tak dlouho trvalo, než byl paláci Elektrických podniků navrácen jeho lesk.

DALŠÍM TYPICKÝM ZNAKEM JSOU SKLOBETONOVÉ VÝPLNĚ MNOHA TYPŮ.

POHLED DO PROSTORU OBNOVENÉHO SCHODIŠTĚ

Kromě celé řady interiérových uměleckořemeslných prvků stojí za pozornost mimo jiné 18 zdviží, z nichž dvě byly paternostery. Samostatnou poznámku

zaslouží teplovzdušné topení vycházející z amerického typu Carrier plnicí současně funkci klimatizace. Systém řadil budovu k prvním plně klimatizo-

vaným stavbám u nás a předpokládal provoz s trvale zavřenými okny. Zjednodušeně byl vzduch vháněn skrze stropní otvory a rozváděn plechovým

Jak a v čem náročné bylo během obnovy zachovat památkové hodnoty stavby?

Mgr. Miroslava Lacinová,
Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Praze

Náročnost spočívala především ve vyhovění dnešním uživatelským nárokům a současným technickým normám při zachování maxima původního vybavení a udržení celkového historického charakteru památky. Častokrát skloňované a odbornou i laickou veřejností poměrně probírané odstranění původního keramického obkladu fasád nakonec nebylo z mého pohledu tak diskutabilním a technicky problematickým zásahem, jako některé dílčí stavební úpravy v interiéru budovy. I přes některé kompromisy ze strany Národního památkového ústavu, jako byla například úprava dispozičního řešení v zadních partiích chodbových koridorů, se však podařilo uchovat celkové vyznění a vnímání funkcionalistické památky.

Po počátečních a celkem náročných jednáních vyplynula například z hlediska splnění technických norem možnost uchování funkce autentické

intaktně dochované vzduchotechniky, kterou byla budova Elektrických podniků unikátní a proslulá. Kompromisním řešením mezi architekty a Národním památkovým ústavem bylo zachování maxima původních vzduchotechnických prvků a jejich použití jako pohledových artefaktů na místech, kam původně patřily. Obnovu budovy, která nyní spěje do finále, čeká ještě například osazení charakteristických termoregulátorů a vestavěných skříněk s umyvadly v kancelářích, které měly zároveň funkci vzduchotechnického zařízení.

Pro celkově zdárný výsledek obnovy byla podstatná poměrně pečlivá a časově náročná příprava, zadání repasí jednotlivých autentických prvků restaurátorům, kteří na mnoha místech odvedli skvělou práci. V neposlední řadě bylo důležité celkové usměrnění některých nepříliš vhodných požadavků investora, jako například původní návrh výměny dřevěných oken za hliníková, při kterých často panovala názorová shoda mezi Národním památkovým ústavem a architekty. Neméně podstatné bylo též zachování původní výšky, půdorysu a hmotového uspořádání budovy. Objemové změny nebyly od počátku ze strany projektantů prosazovány.

V tomto ohledu lze považovat obnovu objektu za příkladnou. Stejně tak chvályhodný je důraz na ztvárnění dílčích, byť i detailních prvků, například anglických dvorků ze sklobetonových tvárníc, zasklení schodišťové stěny strukturovaným sklem, repasí kyvných dveří, mosazných částí, dlažeb a podobně. Nastavená spolupráce architektů s restaurátory nakonec velkou měrou přispěla k udržení autentického vyznění interiéru památky.

Závěrem je třeba podotknout, že rekonstrukce funkcionalistických paláců je velmi náročná pro všechny zúčastněné strany. Zásadní je nastavení prioritních hodnot památky a kladení důrazu na odborně provedenou repasi jednotlivých prvků. Důležité je především shodné ideové směřování architektů a investora k zachování funkcionalistického ducha stavby.

Obdobně zdařilou obnovu bych přála i nyní plánované rekonstrukci budovy Všeobecného penzijního ústavu na Žižkově, která je svým architektonickým ztvárněním budově Elektrických podniků jakousi pomyslnou funkcionalistickou sestrou.

PŘI OBNOVĚ BYLA NÁLEŽITÁ POZORNOST VĚNOVÁNA MNOHA RESTAURÁTORSKÝM ZÁSAHŮM.

potrubím, unikaly otvory umístěnými ve výši podlah. Vzduchotechnika zahrnovala strojovnu s chladicím zařízením a kotelnou.

V roce 1946 se podnik transformoval na Dopravní podnik hl. m. Prahy, o tři roky později prostory využívala divize Energoprojekt. V budově později fungovaly také například Kulturní dům Vltavská nebo Sdružené ambulantní zařízení. Částečná změna původní náplně objektu přinášela v období před zahájením rekonstrukce značné množství stavebních úprav, z nichž převládaly zejména interiérové dispoziční změny, které nerespektovaly původní funkční využití a spíše ignorovaly slohový charakter. Kromě toho budova v průběhu let ztratila řadu autentických detailů a mobiliárního vybavení včetně původních prvků soustavy osvětlení. Teprve v 90. letech minulého století se uskutečnila neúplná obnova dílčích konstrukcí a především poškozených prvků sklobetónových stropů. Nahrazena byla vybraná dřevěná a kovová okna. Přes uvedené zásahy se od roku 1958 památkově

chráněný palác nacházel před kompletní obnovou v poměrně autenticky dochovaném stavu.

Z důvodu náročné rekonstrukce, usku- tečněné podle projektu architektonické kanceláře TaK v letech 2018–2020, uspořádalo studio před dvěma lety spolu s odborným garantem Národním památkovým ústavem a ve spolupráci s Národním technickým muzeem a Kloknerovým ústavem seminář přibližující laické i odborné veřejnosti hodnoty stavby a jednotlivé fáze obnovy. Zejména v příspěvcích Ondřeje Šefců z územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Praze, Marka Tichého z ateliéru TaK nebo Jiřího Kolíska a Milana Hrabánka z Kloknerova ústavu ČVUT v Praze byly prezentovány limity a úskalí památkové obnovy na základě podrobných stavebnětechnických průzkumů, které vznikly před zahájením rekonstrukce.

Procesu obnovy realizované společností Metrostav, a. s., předcházela náročná příprava, během níž se mimo jiné hledala vhodná a proveditelná forma ochrany všech památkových hodnot na základě stavebněhistorického průzkumu a soupisu významných prvků. Rekonstrukce byla zahájena sanací základových patek pod celým půdorysem. Následovaly statické úpravy a poté se začalo s obnovou. Plášť budovy byl zateplen a v mnoha místech poškozený keramický obklad nahradila věrná replika. Došlo k výměně oken při navrácení jejich původní modré barev-

nosti, v interiéru byly provedeny částečné dispoziční úpravy. Při hlavních chodbových koridorech vznikly velko- prostorové kanceláře se zachováním původního řešení ve druhém nadzemním podlaží. Z mnoha restaurátorských zásahů byla náležitá pozornost věnovaná například renovaci mosazí obložených výkladců v přízemních obchodních prostorech. Práce realizovalo Umělecké kovářství a zámečnictví He- faistos. Další významné restaurátorské práce provedli Daniela Hejretová ze společnosti BEKR ART a Tomáš Rafl.

Vedle Veletržního paláce od autorů Josefa Fuchse a Oldřicha Tyla, Všeobecného penzijního ústavu na Žižkově od Josefa Havlíčka a Karla Honzíka představuje palác Elektrických podniků nejvýznamnějšího zástupce pražské architektonické avantgardy. ■

OBJEKT BUDE VYUŽITÝ PRO KANCELÁŘSKÉ ÚČELY.

Zajímá vás architektura 20. století?

Vyhledali jsme pro vás další články na portálu PROPAMÁTKY:

www.rb.gy/zhvg53

Juandev, CC-BY-SA 3.0

KARLOVARSKÝ HOTEL THERMAL BYL POSTAVEN PODLE PROJEKTU VĚRY A VLADIMÍRA MACHONINOVÝCH.

Kryštof Havlice

POHLED NA OSVĚTLENÝ HOTEL S VYSÍLAČEM JEŠTĚD

POHLED

Cesty vnímání poválečné architektury

Období let 1945–1989 představuje unikátní kapitolu v dějinách české architektury.

Tématem systematictějšího přístupu k ochraně architektonického dědictví z tohoto období se průběžně aktivně zabývá tým odborníků z Fakulty architektury ČVUT v Praze.

Poválečnému stavebnímu fondu se donedávna odborníci vyhýbali a laická veřejnost jej přehlížela nebo v lepším případě vnímala jako nechtěný produkt socialistické éry. Až na základě postupné likvidace zástupců této etapy prakticky na celém našem území a nejednoznačným postojem k jejímu hodnocení se téma naléhavěji dostává do centra pozornosti.

Pracovní skupina v čele s Petrem Vorlíkem vytvořila komplexní průzkumy tří zástupců – karlovarského hotelu Thermal, komplexu Nové scény Národního divadla a horského hotelu s vysílačem Ještěd. „Specifikum stavebněhistorických průzkumů architektury druhé poloviny 20. století spočívá především

v odlišné proporcí jednotlivých hodnot vytvářejících celistvý obraz dané stavby. Starší stavební fond nachází oporu ve svém faktickém stáří, ale i ve srostlosti se stabilním, pozvolna se utvářejícím obrazem lokality, v použitých rukodělných řemeslných stavebních technologiích a přírodních materiálech, v silném napojení na hlubší kulturně-sociální kontext nebo i ve jménu tvůrce uznaného odbornou komunitou. Všechny tyto aspekty jsou s ohledem na bytostně konzervativní vnitřní povahu památkové péče nesporné a zároveň nejsou přímo vlastní mladší, programově inovativní architektuře.

Nicméně i když oficiální metodika tyto odlišnosti ještě nedokázala plně reflektovat, v praxi našich stavebněhistorických průzkumů vytváří fundamentální rámec. V případě poválečné architektury se totiž nevyhnutelně více zaměřujeme i na unikátní dobová technologická a technická řešení, význam živého autorství, komparaci se světovou produkcí, ojedinělou materialitu a experimentální detaily, na uměleckou a stylovou kontextualitu, kritické propojování originálních řešení se standardní produkcí a na dosud nedostatečně prověřené způsoby péče o tyto stavby. Všechny zmíněné aspekty významně odlišují poválečnou architekturu od starších staveb a tvoří jádro její hodnoty, kterou laická, ale i odborná veřejnost často hrubě podceňuje, nebo dokonce vnímá jako selhání,“ říká spoluautor průzkumů Miroslav Pavel. ■ www.architektura80.cz

TEXT KRYŠTOF HAVLICE
FOTO KRYŠTOF HAVLICE,
WIKIMEDIA COMMONS

POHLED OD SEVERU NA KOSTEL SV. JILJÍ S VYZNAČENÍM SOUSTAVY DUTIN ZKOUMANÝCH V ROCE 2020

ZLATÝ PLECH S VYTEPANÝM KŘÍŽEM A PÍSMENY „A“ „R“

CHVÁLÍME

Milevský kostel sv. Jiljí odkrývá tajemství

Koncem roku 2020 informovala média o úžasném nálezů v milevském klášteře – části hřebu z Pravého kříže. Objev je součástí dlouhodobého archeologického průzkumu. Učiněn byl i díky nové metodě, archeolaparoskopii.

Kostel sv. Jiljí v Milevsku patří mezi nejvýznamnější románské stavby v jižních Čechách. Byl postaven v poslední čtvrtině 12. století, částečně přestavěn v 13. století a nakonec zakomponován do hmoty nového gotického chrámu dostavěného kolem roku 1400. Z původní románské stavby zůstala dodnes stát severní zeď lodi a mohutná hranolová věž na západě.

Od roku 2015 probíhá rozsáhlá rekonstrukce kostela, jejímž cílem je odstra-

nění nevhodných úprav z 20. století a také snížení vlhkosti v interiéru i historickém zdivu. Stavební aktivity odstartovaly i záchranný archeologický výzkum. Díky vhodně položeným sondám a doplňujícímu geofyzikálnímu měření se podařilo v průběhu let 2015, 2018, 2019 a 2020 rekonstruovat podobu románského kostela, definitivně vyřešit otázku návaznosti stavby románského jednodílného kostela a hranolové věže na západě, najít základy sloupů pro gotické dvoulodí a také rekonstruovat podobu kostela raně gotického.

POUŽITÍ MODERNÍCH TECHNOLOGIÍ

Výjimečná architektura si vyžaduje i výjimečný přístup. Na výzkumu, moderní dokumentaci a záchraně tohoto kulturního dědictví spolupracuje celá řada institucí – Královská kanonie premonstrátů na Strahově, Naše historie, z. s., Odbor kultury a památkové péče Krajského úřadu Jihočeského kraje, Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského, Západočeské muzeum v Plzni, Národní památkový ústav a Správa jeskyní České republiky.

Kombinací klasického archeologického odkryvu, nedestruktivních metod archeologie a moderních 3D technologií získáváme nové informace o cenném historickém dědictví a odhalujeme jeho tajemství. Technika 21. století nám totiž umožňuje prohlížet si objekty v nových perspektivách – z míst nedostupných v reálném světě – a hledat tak v historických budovách

TEXT JIŘÍ ŠINDELÁŘ, JITKA SKOŘEPOVÁ
FOTO MARTIN FROUZ (NAŠE HISTORIE, Z. S.)

VSTUPNÍ CHODBIČKA DO STŘEDOVĚKÉHO TREZORU V SEVERNÍ ZDI KOSTELA – JESKYŇÁŘ STOJÍ V TREZOROVÉ MÍSTNOSTI.

POHLED DO TREZOROVÉ MÍSTNOSTI

skryté souvislosti. Tím nám pomáhá ke správnému pochopení konkrétního reliktu historie, umožňuje nám řádně interpretovat jednotlivé části stavby a skládat dohromady střípky z dávno zapomenutých časů. Od samotného začátku prací v roce 2015 jsou v Milevsku ve výzkumu a dokumentaci využívány speciální metodiky, které členové výzkumného týmu postupně vytvářeli a optimalizovali v rámci ochrany a dokumentace historických reliktních a architektury v areálu Pražského hradu.

Aktuálně probíhající výzkumy volně navazují na systematický archeologický výzkum areálu, který byl započat již v roce 1968, a podíleli se na něm odborníci z Archeologického ústavu ČSAV, Jihočeského muzea v Českých Budějovicích a Západočeského muzea v Plzni.

UKRYTÁ TAJEMSTVÍ

Díky použití nejmodernějších metod průzkumu a dokumentace se podařilo v interiéru kostela objevit a zdokumentovat celou řadu neznámých podzemních prostor a dutin ve středověkém zdivu. Pod podlahou v jihozápadní části presbytáře byla objevena neznámá hrobka. V reliktech románských zdí kostela i věže je detailně prozkoumána a dokumentována složitá spleť dutin po vyhnílených trámech, které armovaly nejstarší kamenné zdi. V západní stěně lodi je prozkoumána zazděná nika, v níž se zachovaly části původní architektonické výzdoby – bohatě profilované a polychromované římsy a iluzorní malby, které mají imitovat kružbu go-

tických oken. Nejzajímavější je však složitá soustava dutin v síle mohutné severní zdi lodi, navazující na románskou chodbu se schodištěm, která sloužila jako komunikační prvek mezi původní panskou tribunou a zbytkem kostela.

Nikterak nepřeháníme, když mluvíme o celé soustavě dutin. Jedná se o poměrně prostorově složitý objekt, který sestává z přístupové chodby nepatrných rozměrů s profilem 60 cm x 90 cm, rozšířené místnosti s litou maltovou podlahou a ještě další, pro člověka již nepřístupné, dutiny o rozměrech 0,24 m x 0,16 m x 3,6 m. Popisovaná situace se nachází nad románským schodištěm a vstup do ní tvoří otvor 60 cm x 60 cm ve výšce asi třech metrů nad nástupní plošinou na původní panskou tribunu. V době objevu byla chodba hned za vstupem zatarasena dřevěným trámem zazděným do druhotně vysekané kapsy v jižní stěně a vedoucím napříč celým prostorem. Z trámu byl odebrán vzorek pro dendrochronologické datování. Jedná se o smrkové dřevo, jehož vnější (nejmladší) měřený letokruh pochází z roku 1486. Jde o oblinu trámu, proto můžeme předpokládat vytvoření podkorního letokruhu jen několik málo let po roce 1486, tedy ke konci 15. století, jak se domnívá dendrochronolog Jaroslav Dobrý.

Nově zdokumentovaná soustava dutin v severní zdi lodi kostela sv. Jiljí byla z velké části zanesena materiálem, který tam po delší dobu shromažďo-

vala zvířata. V rozšířené – trezorové – místnosti dosahoval mocnosti až 70 cm. Všechn tento materiál byl ve spolupráci se speleology z dutin vytěžen. Ze sedimentu, který byl vyneseno z přístupové chodby, se podařilo získat pouze minimum archeologických nálezů – několik střepů běžné stolní keramiky z období pozdního středověku a raného novověku a blíže neurčené drobné zlomky železných předmětů.

Mnohem zajímavější jsou nálezy ze zasypané rozšířené místnosti. Nejstarší vrstvu zde představovaly kosti drobných ptáků a savců. Podle posouzení zoologů Miloše Anděry a Petra Zbytovského jde s největší pravděpodobností o vývržky sovy pálené. Při severní stěně tohoto prostoru byly na ploše 50 cm x 50 cm nalezeny lidské kosti. Jedná se výlučně o lidská žebra, odhadem 1/5 až 1/4 hrudního koše, osoby starší 30 let beze stop po okusu. Lidské kosti jsou v tuto chvíli na expertize u antropoložky Petry Stránské. V drobných prasklinách maltové podlahy a též u severní stěny místnosti, kde byly nalezeny lidské ostatky, se podařilo objevit polámané části historických artefaktů z drahých kovů – zlata, stříbra a stříbra žárově zlaceného. Jedná se o různě zdobené plíšky, filigrány a podobně. Celkem jde o několik gramů zlata a stříbra, ale pro pochopení nálezové situace je to velmi důležitý objev. Jednoznačně potvrzuje správnost původní interpretace dutin jako tajné přístupové chodby s trezorovou místností.

JEDEN ZE STŘÍBRNÝCH KŘÍŽKŮ, KTERÝ ZDOBIL DŘEVNOU SCHRÁNU.

OZDOBA ZE ŽÁROVĚ ZLACENÉHO STŘÍBRA, NALEZENÁ NA PODLAZE TREZOROVÉ MÍSTNOSTI

ČÁST RUČNĚ KOVANÉHO HŘEBU, KTERÁ BYLA ODDĚLENA ODSEKNUTÍM.

ARCHEOLAPAROSKOPIE

Po několikaměsíčním přerušení prací následoval kamerový průzkum nepřístupné dutiny, která vede z trezorové místnosti dále na východ. Inspekční kamera potvrdila předpoklad, že tato část zkoumaného objektu byla v minulosti využita jako důmyslná skrýš pro cennosti kláštera. Stejně jako přístupová chodba a trezorová místnost je i tato dutina zanesena materiálem, který tam nanosila zvěř (směs hlíny, různých klacíků, kostí, nestrávených zbytků potravy a trusu). Ve vzdálenosti zhruba 1,5 metru od ústí v trezorové místnosti byla prostora zavalena velkým kamenem, za nímž byly dobře patrné dřevěné trosky a větší množství kovových artefaktů.

Pro podrobný průzkum a dokumentaci byl vytvořen prototyp nové dálkově ovládané minisondy, která se dokázala podobně jako pavouk pohybovat těsně pod stropem dutiny, prováděla kvalitní vizuální průzkum s videozáznamem a celý prostor naskenovala ve 3D. Na základě digitálního modelu nálezové situace vznikla ve spolupráci archeologů, geodetů a speleologů nová metodika archeologického výzkumu v nepřístupných dutinách – archeolaparoskopie. Díky ní se podařilo vyzvednout obsah jako celek.

Postupné rozebírání trosek proběhlo v improvizovaném fotografickém studiu zřízeném v presbytáři kostela a umožnilo velmi detailní studium stratigrafie. Vedle dřevěných trosek,

u nichž byly hned na místě rozlišeny dva druhy dřeva, bylo získáno větší množství ozdob ze zlatého a stříbrného plechu – kříže, rybičky, písmena a různé geometrické tvary. Kromě ozdob byl uvnitř dřevěných trosek nalezen šesticentimetrový kus železného kovaného hřebu s tausovaným zlatým křížkem.

VÝSLEDKY ANALÝZ

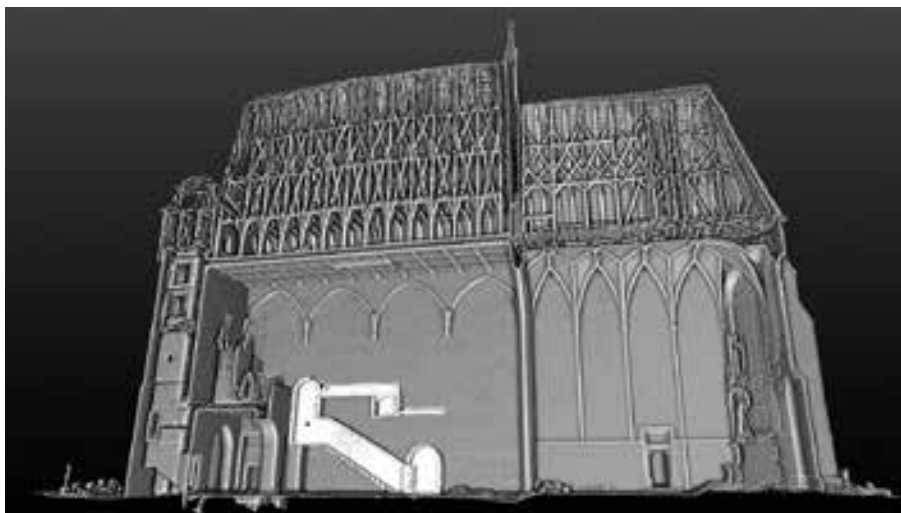
Rentgen dokládá, že se jedná o část ručně kovaného hřebu, která byla oddělena odseknutím. Křížek je z jiného kovu a byl vytvořen metodou tausování, tzn. spojením dvou různých kovů za studena. Z hlediska materiálu je křížek v hřebu z 88 procent zlatý, z necelých osmi procent stříbrný a zbytek tvoří zinek a stopové množství mědi a niklu.

U relikviáře potvrdili odborníci z univerzity v Cambridgi, že je vyrobený

z modřínového a dubového dřeva. Identické vzorky byly zaslány též na radio-karbonové datování. Z něho vyplynulo, že modřínové dřevo je datováno do let 1290–1394 našeho letopočtu, zatímco dřevo dubové pochází zřejmě z období mezi roky 338–416 našeho letopočtu. ■ www.milevskyrelikviar.cz

Vše má svou chvíli, každá věc pod nebem má svůj čas...

Mohlo by se zdát, že objevená relikvie Svatého Kříže současnou společnost nenadchne. Lidé se ale ozývají a touží hřeb vidět. Tato událost velmi ovlivní budoucnost nejen místa nálezů, ale i celou naši zemi. Pro někoho to bude jen záležitost historická, pro nás věřící ryze duchovní.

ŘEZ KOSTELEM SV. JILJÍ S VYZNAČENÍM SOUSTAVY DUTIN, KTERÉ BYLY PROZKOUMÁNY V ROCE 2020.

Nález fragmentů dřeva, malého zlatého kříže s nápisem IR a kousek hřebu se zlatým křížem ve mně evokuje mnoho cest, jak jej uchopit. Dubové dřevo ze 4. století ukazuje na dobu po ukřižování Ježíše Krista, kdy byly nalezeny ostatky Svatého Kříže. Modřínové dřevo datované do období před husitskými válkami nás přivádí do milevského kláštera v době, kdy patřil mezi nejvýznamnější církevní instituce v českých zemích. Zlato jako ryzí a drahocenný kov inspirovalo věřícího člověka k tomu, jaká má být jeho víra v Boha – ryzí a drahocenná.

Nejcennějším artefaktem je samotný hřeb. Otázku pravosti nyní nejsme schopni rozklíčovat. Přesto je tento předmět nesmírně hodnotný. Není hoden úcty sám o sobě, ale představuje symbol toho, kdo si zaslouží naši úctu a klanění – samotného Boha. Hřeb Kristův je prostředek, jenž nám lidem, kteří potřebujeme něco hmatatelného, pomáhá plně pochopit Ježíšovo vykupitelské dílo – cestu utrpení na kříži, smrt a Zmrtvýchvstání.

Starozákonní kniha Kazatel praví: „Všechno má svou dobu, každá činnost pod sluncem má svůj čas.“ Bůh obnovuje, co zmizelo. Není náhoda, že byl milevský relikviář ukrytý minimálně od 15. století, od doby, kdy klášter přepadli husité, až do nynějších časů moderních technologií, díky nimž se ho podařilo objevit v čase pandemie ve 21. století krátce před zahájením jubilejních oslav 900 let premonstrátského řádu?

Jde o obohacení naší víry i historického poznání. Dostali jsme dar, který generace před námi neměly. Dovoluji si tvrdit, že nastala příhodná doba a onen čas spásy tento Boží dar přijmout, správně jej uchopit a předat dalším generacím. Nikoli v podobě ztracené a zakopané relikvie, nýbrž jako symbol ukazující na Boha.

P. Pius Zdeněk Vágner, O. Praem
Představený milevského kláštera

ZPRÁVY ON-LINE

ROZHOVOR s Petrem Antonim o záchraně a obnově žateckého Mederova domu

Loni dospěla k závěru záchrana Mederova domu, jež se stala krajským vítězem v soutěži Památka roku 2020 v kategorii Velké rekonstrukce, kterou pořádá Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska. Předsedy Spolku Mederova domu jsme se zeptali na detaily.

Spolek Mederova domu

Virtuální knihovna Špalíček zpřístupňuje obsah tisků ze 17.–19. století

Chcete si přečíst digitální kopie tisků ze 17.–19. století? Díky digitální knihovně nazvané Špalíček můžete. Virtuální projekt umožňuje prohledávat téměř čtyři tisíce drobných tisků a špalíčků – podomácku vázaných kramářských písní, modliteb a dalších tisků.

Digitální knihovna Špalíček

Ze školky se stala moderní knihovna s kavárnou

Bývalá mateřská škola v Ostravě-Porubě se proměnila k nepoznání. Stala se z ní moderní knihovna s literární kavárnou a multifunkčním prostorem. Objekt splňuje nároky návštěvníků a čtenářů. Okolí bylo upraveno na park.

Město Ostrava

Obnova historické drážní vodárny v Kořenově

Vloni byla provedena citlivá rekonstrukce památkově chráněného objektu vodárny, který se dlouhodobě nacházel v neutěšeném technickém stavu. Drobná železniční stavba se nachází v blízkosti výtopny obnovené před několika lety.

Petr Fraiwilling

Zprávy pro vás připravujeme každý den. Sledujte nás on-line a odebírejte e-mailový zpravodaj.

www.propamatky.cz

FOTOREPORTÁŽ

FOTO BOYSPRAYNICE

Rekonstrukce renesančního paláce hradu Helfštýn

V loňském roce byla dokončena celková obnova palácového torza zříceniny hradu Helfštýn. Ten byl vlivem porušené statiky od roku 2014 pro návštěvníky uzavřen. Autorem projektu rekonstrukce památkově chráněného hradního celku se stal atelier-r v čele s architektem Miroslavem Pospíšilem a spoluautorem Martinem Karlíkem. Náročné práce vedoucí k uchování vizuálně torzálního charakteru sídla zahrnovaly mimo jiné detailní zaměření formou fotogrammetrického modelu, statické zajištění konstrukcí, opravu fasády, skleněné zastřešení na ocelových nosnících nepřesahující úroveň obvodového zdiva nebo četné restaurátorské práce. Za pozornost stojí nové prvky v soudobém designu nebo konstrukce lávek a schodišť z patinované oceli nazývané corten. Památková podstata zůstala zachována se zřejmou rozlišitelností nových vrstev od původních historických.

www.atelier-r.cz | www.helfstyn.cz

PRO VZNIK PROJEKTU KLATOVSKÉHO CHRÁMU SE CARLO LURAGO INSPIROVAL KOSTELEM NEJSVĚTĚJŠÍHO JMÉNA JEŽÍŠOVA V ŘÍMĚ.

VSTUPNÍ PORTÁLY VÝCHODNÍHO PRŮČELÍ VZNIKLY PODLE NÁVRHU KILIÁNA IGNÁCE DIENTZENHOFERA.

OBNOVA

Jezuitský kostel Klatovy

Raně barokní chrám spoluutváří charakter dvaadvacetitisícového města v šumavském podhůří. Dva roky byl věřícím i turistům uzavřen. Jakmile se v souladu s celospolečenskou situací zpřístupní, odhalí svůj znovunabytý lesk.

Kostel Neposkvrněného početí Panny Marie a sv. Ignáce v Klatovech neboli jezuitský kostel patří spolu s Černou věží k dominantám klatovského náměstí. Svatostánek se donedávna nacházel v havarijním stavu. Voda zatekající do interiéru narušila vzácné fresky, na fasádách odpadávaly části štukové výzdoby. Právě dokončené obnově kostela předcházela oprava krovu a střechy, která proběhla již v roce 2011, a to díky prostředkům získaným v rámci dotačního titulu Regionálního operačního programu (ROP) Jihozápad.

Vlastník objektu, Římskokatolická farnost Klatovy, sháněl finance na opravu, neboť z vlastních zdrojů by takto rozsáhlou rekonstrukci nepokryl. V roce 2016 se objevila možnost podání žádosti o dotaci z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP), který je spolufinancován Evropskou unií. Žádost o dotaci musela být podána do března téhož roku. Bylo potřeba připravit projektovou dokumentaci, zpracovat restaurátorské záměry na varhany, nástěnné malby a mobiliář. Kontrolní rozpočet se vyšplhal na 150 milionů korun, proto bylo upuštěno od restaurování oltářů a celková částka snížena na 101 milionů korun.

Rok 2017 patřil výběrovým řízením, které zajišťovala externí firma. Nejsložitější bylo sestavit podmínky pro výběr restaurátora varhan. Počátkem roku 2018 byli známi vítězové prvních soutěžních kol. Zhotovitelem stavební části se stala firma GEMA ART GROUP, a. s., restaurování vyhrála firma Brandl, s. r. o., a varhany restauroval Marek Vorlíček.

Stavební práce probíhaly v letech 2018–2020. Jejich součástí byly opravy vnějších omítek, štukátorské a sochařské výzdoby, klempířské práce, instalace ochranného systému proti holubům, restaurování vstupních dveří a vitráží. Nově byla vybudována vodovodní a kanalizační přípojka, v podvěží vznikly záchody. Kostel má též novou elektroinstalaci, osvětlení a ozvučení. Opravily se také vnitřní omítky včetně výmalby.

TEXT A FOTO IVA FICTUMOVÁ

KOPIE SOCHY PANNY MARIE IMMACULATY ZDOBÍ VRCHOL ŠTÍTU.

MALÍŘSKOU VÝZDOBU KOPULE TRANSEPTU VYTVOŘIL V LETECH 1716–1717 JIŘÍ HIEBEL.

Restaurátorské práce se zaměřily na nástěnné malby, balustrády, lavice, zpovědnice a nábytek v sakristii. Pohodlí návštěvníků zajistí topné rohože v kostelních lavicích. Obnoven byl rovněž hlavní oltář a oltář sv. Františka Xaverského. V současné době probíhá restaurování oltáře sv. Ignáce z Loyoly. Pro zájemce jsou u postranních oltářů umístěny informační stojánky s dotykovými obrazovkami.

Samostatnou akci představovalo restaurování barokních varhan. Z historických pramenů je o nich hodně známo, ale přesto zůstává mnoho otazníků. Částečně jsou dílem varhanáře Adama Kannhäusera, jejich následnou přestavbu provedl slavný varhanář Tomáš Schwarz. Během opravy byl nalezen fragment dopisu z počátku 18. století adresovaný varhanáři Adamu Kannhäuserovi.

V průběhu dvouleté rekonstrukce odhaloval kostel krok za krokem některá svá tajemství. Například po postavení lešení v interiéru byl na zdi nalezen nápis datovaný dnem 1. srpna 1941:

„BLÁHOVO TESAŘÍ TO JE RASA ČISTÁ SPRAVUJÍ KOSTELY PRO JEŽÍŠE KRYSTA. BLÁHA JOS. ZÍTEK AUGUSTIN. BAXA JAN. SMÁHA PETR. HODAN FRANT. PARTYNGL EMAN.“

Objeveny byly také fotografie a vzkaz klatovského pláteníka Jana Karla:

„Léta Páně 1941, 15. září 1941 za protektorátní vlády opravován tento kostel za pomoci všeho občanstva města Klatov. Lešení v kostele stavěl tesařský mistr Bláha. Plátno na opravu obrazů věnoval známý pod jménem chudý pláteník Jan Karl. Byli jsme a budem. Bůh nás chrání. Buďte věrni svému Českému národu a nezdáte jej. J. Karl. Kde volá povinnost, nesmí rozhodovat prospěch!!! Chraňte svoji víru.“

Na přiložených fotografiích byly jeho dvě děti – Jaroslav Karl a Věra Karlová. Jaroslav Karl byl vysvěcen na kněze a dlouhé roky vězněn komunistickým režimem. Vzkaz Jana Karla byl v kostele nalezen jen několik dní po smrti jeho syna Jaroslava.

Kromě evropských zdrojů přispěli na opravu také město Klatovy, Plzeňský kraj a věřící. Farnosti s projektem pomáhá organizačně i finančně Biskupství plzeňské. Na kontrolních dnech se scházel tým 15 až 20 lidí. Bez vzájemného respektu a pochopení by nebylo možno akci realizovat. Velký dík patří všem, neboť atmosféra při opravě kostela byla opravdu příjemná.

Obnovu dokumentuje kniha s názvem *Práce jako na kostele*. V prodeji bude při slavnostním otevření. Čtenář v ní nalezne informace o historii objektu a také několik rozhovorů s lidmi podílejícími se na tomto díle. Zpřístupnění chrámu pro veřejnost bylo původně plánováno na konec října uplynulého roku. Z důvodu epidemie muselo být odloženo. V současné době se počítá s termínem v květnu. S ohledem na nejistý vývoj epidemiologické situace budou přesnější informace včas zveřejněny na stránkách Biskupství plzeňského.

www.bip.cz

Zajímají vás kostely?

Vyhledali jsme pro vás další články na portálu PROPAMÁTKY:

www.rb.gy/bkobf6

Z MĚST A OBCÍ

JIČÍN

Regentský dům na Valdštejnově náměstí

Regentský dům čp. 2 stojí na Valdštejnově náměstí, od zámku jej odděluje ulice Smiřických. Město Jičín v posledních letech setrvale investuje do této významné historické památky za účelem zlepšení jejího stavu. V budově byly přestavěny místnosti ve druhém nadzemním podlaží a staticky zajištěny stropy, které se nacházely v havarijním stavu. Nedávno město vypsalo zakázku na rekonstrukci střešního krovu. Od konce 16. století vlastnil dům Jeroným Bukovský, regent smiřických panství, který jeho pozdně gotický vzhled renesančně přestavěl. Další stavební úpravy následovaly v letech 1627–1628. Typické tmavě červené průčelí do Valdštejnova náměstí získal objekt až v 18. století. V současnosti je velká část regentského domu využívána pro volnočasové vzdělávání a kroužky, obývá ho příspěvková organizace města K-klub, středisko pro volný čas. Soudobé rekonstrukce odhalují krásy minulosti. V domě byly například nalezeny historicky cenné renesanční omítky.

www.mujicin.cz

NEPOMUK

Opravený pomník u hostince Na Vyskočilce

V obci Klášter u Nepomuku stojí boží muka připomínající válečné události z roku 1620. Dne 6. října tam tehdy zemřelo 120 anglických vojáků, kteří se postavili na odpor Maxmiliánu Bavorskému. U příležitosti 400. výročí byl pomník v roce 2020 obcí opraven za finanční podpory Plzeňského kraje. Pozdně barokní objekt je situovaný při příjezdové cestě do zámku. Má zděný omítaný sokl s vpadlými plochami ve stěnách a je zakončený římsou krytou taškami. Z ní vystupuje toskánský zděný sloup s povrchovou štukovou úpravou, na jehož vrcholu nese deska žulovou kouli s pozlaceným křížkem. Restaurátorská obnova zahrnovala očištění tlakovou vodou, odstranění nevhodných vysrávek, lokální sjednocení nekompaktního povrchu, injektáže prasklin a trhlin. Kovový křížek byl snesen, ošetřen opískováním, žárově pozinkován a pozlacen. Povrch objektu byl opraven vápenným štukem a sjednocen nátěrem vápenné kaše. Závěrečný světle okrový vápenný nátěr koresponduje s nálezy původní barevnosti.

www.nepomuk.cz

PŘÍBOR

Obnova radnice pokračuje

Funkcionalistická budova prochází celkovou rekonstrukcí. V roce 2018 proběhla obnova fasády radnice z náměstí a ulice Jičínské. Díky podpoře Ministerstva kultury a Ministerstva pro místní rozvoj mohlo město pokračovat další stavební etapou – fasádou dvorního traktu včetně úpravy dvora v návaznosti na zajištění bezbariérového přístupu. Okenní výplně nahradily kopie stávajících a repliky s ocelovými rámy dle historických fotografií. Opravy se dočkal i krov. V roce 2021 budou stavební práce dokončeny. Počítá se s přistavěním nové výtahové prosklené šachty do výklenku dvora a s úpravami stávajícího interiéru. Vnitřní dispozice většinou zůstanou zachovány, změny se uplatní především u sociálního zařízení a míst napojení nového výtahu na jednotlivá podlaží. Tím se zajistí bezbariérový přístup. K zajímavým hodnotným prostorům patří kancelář starosty, kde se dochovala původní dřevěná dýhovaná podlaha čtvercového tvaru, která bude restaurátorsky ošetřena.

www.pribor.eu

Město Jičín

Lukáš Mácha

Marika Dmlová

Prinášíme aktuality z míst, kde se aktivně věnují péči o kulturní dědictví. Uvedené texty jsou publikovány v rámci mediální spolupráce redakce s městy a obcemi.

RADOMYŠL

Křížová cesta zdobí lipovou alej

Kamenná křížová cesta vede od děkanského kostela sv. Martina lipovou alejí ke hřbitovu u kostela sv. Jana Křtitele na návrší nad obcí. Vznikla v letech 1742–1755 na místě dřevěných křížů. První kaple nese na soklu nápis: Cesta kříže, která za třikrát příznivé záštitě Františka Antonína hraběte z Konigseggau postavena jest. Všechny jsou kamenné, neomítnuté, na soklu je lichoběžníkový sloup s výklenkem. Ten se uzavírá plechovými dvířky, která skrývají obrazy jednotlivých zastavení. Původní obrazy Václava Šebeleho z druhé poloviny 19. století malované na plechu byly naposledy opraveny roku 1943. V roce 2004 je na čas nahradily nové, zhotovené žáky 9. třídy ZŠ v Radomyšli v rámci projektu Po stopách historie. Kapličky jsou zakončeny malebně tesanými, profilovanými, vyžlabenými štítky, ukončenými kamennou koulí s kovovým křížem. Roku 2004 byly kaple obnoveny nákladem 360 tisíc korun. U jedné z nich byl při demontáži původních dvířek během oprav nalezen dopis z roku 1888.

www.radomysl.net

ZLÍN

Památník Tomáše Bati jednou z nejhezčích proměn

Do letošního ročníku národní putovní výstavy Má vlast cestami proměn je přihlášen také projekt obnovy Památníku Tomáše Bati ve Zlíně. Zlínský klenot je vrcholnou ukázkou funkcionalistické architektury. Citlivou rekonstrukci navrhl architekt Petr Všečetka a ateliér TRANSAT architekti. Památník byl poprvé otevřen 12. července 1933 přesně rok po tragickém úmrtí Tomáše Bati. Roku 1948 došlo k přejmenování na Dům umění a k přestavbě na výstavní a koncertní sálu, což zcela popřelo původní záměr autora F. L. Gahury. Po roce 1989 ožily snahy o navrácení původního charakteru a ideového účelu budovy. Roku 2016 zahájilo město Zlín dvouletou rekonstrukci a v květnu 2019 byl obnovený Památník Tomáše Bati znovu otevřen veřejnosti. Návštěvníky čeká mimořádný zážitek umocněný maketou Baťova letadla Junkers F-13ge. Unikátním prvkem interiéru je též schodiště ve tvaru písmene Z – Zlín. Veřejnost může památník podpořit do 30. dubna na stránkách výstavy v on-line hlasování o nejkrásnější proměně.

www.pamatnikbata.eu

ŽATEC

Mederův dům a město Žatec bodují v soutěžích

Žatec se stal již popáté za sebou krajským vítězem soutěže Cena za nejlepší přípravu a realizaci Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón za rok 2020. Město tak bylo nominováno do celostátního kola, jehož výsledky vyhlásí Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska v červnu letošního roku. Současně byly v Ústeckém kraji zveřejněny výsledky soutěže Památka roku 2020, jejímž vítězem se v kategorii Velké rekonstrukce nad 2 miliony korun bez DPH stal Mederův dům čp. 102 v Žatci. Tento historicky cenný objekt, který patří mezi nejhodnotnější ukázky pozdně gotického obydlí ve městě, prošel kompletní rekonstrukcí, která trvala dva roky. Obnova kulturní památky přesáhla 17 milionů korun. V objektu vzniklo malé muzeum. Expozice připomíná stavební historii budovy, ale i nálezy z rekonstrukce. Přiblíží také Mederovu rodinu, která dům koupila v roce 1919. Výstava zahrnuje dobové dokumenty včetně interaktivních prvků.

www.mesto-zatec.cz

Luboš Peterka

BoysPlayNice

Dolbor Novotný

Město Žatec

ANKETA

Vlastní ztráty nás nutí se dělit

Někdy stačí jenom chtít a přát si. Jindy je už potřeba něco navíc: umět darovat. Jak je pro občanskou společnost důležitá ochota lidí finančně podporovat neziskové organizace a smysluplné projekty? Jak a kdy se správně rozhodnout? Zeptali jsme se čtveřice osobností.

Jaká je vaše osobní zkušenost s dárcovstvím?

KARIN LEDNICKÁ

SPISOVATELKA,
AUTORKA BESTSELLERU
ŠIKMÝ KOSTEL

Ochota lidí podílet se (nejen) finančně na podpoře smysluplných projektů je pro občanskou společnost nesmírně důležitá, snad bych až řekla nosná. Komunita, která se při takovéto akci vytvoří, pokračuje v započatém díle, pečuje o ně, rozvíjí ho. To je významný rozdíl oproti institucionální péči.

Moje nynější úsilí směřuje do zaniklé Karviné, kde s přáteli organizujeme poměrně rozsáhlý projekt: chceme tomu místu vrátit důstojnost, o kterou ho připravila arogance posledních desetiletí. První odezvy jsou velmi nadějné. Ochota lidí přispět penězi nebo se pustit do fyzické práce mě někdy až dojíká.

A zároveň ji vnímám jako optimistickou zprávu o stavu společnosti. Dokonce mám pocit, že v lidech sílí potřeba vykompenzovat nastalé bezčasí čímsi dobrým, smysluplným. Ve mně taky.

STANISLAV BERNARD

PODNIKATEL,
SPOLUJAJITEL RODINNÉHO
PIVOVARU BERNARD

Říká se, že úroveň společnosti je daná úrovní péče o slabší, nemocné, životní prostředí atp. Vážím si činnosti řady neziskovek, které smysluplně doplňují, či dokonce zvyšují úroveň naší společnosti třeba tím, že zacelují místa, ve kterých je nedostačující péče ze strany státu. Podporu zasluhují třeba i organizace sportovní a volnočasové, které jsou skutečným přínosem a tmelem vztahů ve společnosti.

Některé takové organizace pravidelně či příležitostně podporujeme jako Rodinný pivovar Bernard nebo jim přispívám soukromě. Silně se mi ovšem přičí činnost jiné, a to stále mocnější skupiny tzv. neziskových organizací. Berou si do rukou moc určovat a soudit, co a kdo je dobrý a špatný, sortují společnost, určují, kdo má a nemá správný názor. Je to „podnikání“ v oblasti ideologie či přímo politiky.

DAVID VÁVRA

ARCHITEKT, HEREC,
SPOLUZAKLADATEL
DIVADLA SKLEP

Kvalita společnosti se posuzuje podle toho, jak se lidé umějí dělit. Na severu Evropy je to součást života, my se to teprve učíme. Některé věci přicházejí do života ve správný čas, každý je potká jindy, zároveň každý může být dárce. Dospíváme k tomu vlastními ztrátami, vlastní ztráty nás přinutí se dělit.

Osobně podporuji řadu projektů, počínaje pocitem, že v Africe mají lidé vidět, mít radost a vzdělávat se, až po přesvědčení, že i v nemocnicích může být veselo. Rezonuje mi spousta témat, včetně památek a životního prostředí.

Některé projekty podporuji vlastním časem, bez nároku na honorář, jsem aktivní v práci zvláště pro církev.

JANNIS SAMARAS

NÁČELNÍK A VĚTŠINOVÝ
VLASTNÍK KOFOLY
ČESKOSLOVENSKO

Podpora potřebným by neměla být něčím, co podléhá trendům, nebo o čem rozhoduje to, jak moc se o tom mluví. Pomoc druhým by měla být zakořeněna v každém z nás... S mou ženou dlouhodobě podporujeme řadu neziskových organizací nebo jednotlivců, kteří nemají šanci být soběstační.

V Kofole se pak snažíme využívat synergií a zapojovat se hlavně do regionálních projektů. Jde nám o podporu zdravého životního stylu – přispíváme na řadu sportovních aktivit, kulturních akcí, ale podporujeme i zemědělce, pěstitele, včelaře a ochránáře přírody, kteří nám pomáhají zachovat čistotu krajiny a kvalitu vody.

Fandím ovšem každému, kdo se jako například redakce PROPAMÁTKY snaží upozorňovat na potřebu vdechnout starým místům nový život.

POJĎTE DO TOHO S NÁMI

Hledáme pravidelné podporovatele

„Všeho, čeho se užívá, lze užívat dobře i špatně; bohatství náleží k věcem užitečným; všeho pak nejlépe užívá ten, kdo má tu příslušnou ctnost; i bohatství tedy bude nejlépe užívat ten, kdo má ctnost, která se vztahuje k statkům. A to jest člověk štědrý... Ctnosti zajisté náleží spíše dobře činit než dobro přijímat, a krásně jednat spíše než ošklivě nejednat; i není tajno, že s dáváním souvisí dobře činit a krásně jednat, s bráním pak dobro přijímat a ošklivě nejednat. Také dík náleží jen tomu, kdo dává, nikoli tomu, kdo nebere, a tím více chvála... Ze ctnostných lidí také štědrí bývají takřka nejvíce milováni; neboť jsou užiteční, a to proto, že dávají.“

Aristoteles

PŘIDÁTE SE K DRUŽINĚ CTNOSTNÝCH A ŠTĚDRÝCH?

Protože chceme naši práci dělat co nejlépe, potřebujeme rozšířit skupinu pravidelných dárců, kteří se stanou podporou redakce portálu a časopisu PROPAMÁTKY. Pravidelné dary dávají jistotu a přehlednost, která nám otevírá nové možnosti pro další rozvoj.

Máme totiž tolik nápadů! Chceme připravovat nové konference, pořádat benefiční večery, napsat nespočet příběhů a vydat spousty časopisů a sborníků. Když budeme vědět, že se můžeme o naše dárce opřít dlouhodobě, rozváže nám to ruce a budeme moci naše plány uskutečňovat s ještě větším elánem a odhodláním.

Připravili jsme 3 druhy členství v Klubu PROPAMÁTKY, díky kterým můžete pravidelně podporovat naši organizaci:

ZÁKLADNÍ ČLENSTVÍ

Jako poděkování za vaši pravidelnou podporu získáváte:

- » Roční předplatné časopisu PROPAMÁTKY
- » Až 2 sborníky ročně

150,- měsíčně

Tolik stojí 3 skleničky středně dobrého vína.

STŘÍBRNÉ ČLENSTVÍ

Jako poděkování za vaši pravidelnou podporu získáváte:

- » Roční předplatné časopisu PROPAMÁTKY
- » Až 4 sborníky ročně
- » Desková hra Člověče, zapoj se

350,- měsíčně

Tolik stojí 3 obědy z restaurace za rohem.

ZLATÉ ČLENSTVÍ

Jako poděkování za vaši pravidelnou podporu získáváte:

- » Roční předplatné časopisu PROPAMÁTKY
- » Až 6 sborníků ročně
- » Desková hra Člověče, zapoj se
- » Setkání se zakladatelem PROPAMÁTKY

750,- měsíčně

Tolik stojí benzín na větší výlet.

klub.propamatky.cz

Co aktuální členové?

S našimi věrnými členy klubu probereme, zda by jim vyhovovalo pravidelné dárcovství. Pokud jim žádné členství nebude blízké, mohou přispívat tak, jak jsou zvyklí.

Navštivte náš nový web, budeme rádi za zpětnou vazbu!

MÁME VYBRÁNO

konference o financování památek | podzim 2021
klášter dominikánů v Praze

www.mamevybrano.cz

REDAKCE PROPAMÁTKY POŘÁDÁ OD ROKU 2012 KONFERENCI, KTERÁ SE VĚNUJE RŮZNÝM OBLASTEM HLEDÁNÍ POTŘEBNÝCH ZDROJŮ NA OBNOVU A ÚDRŽBU PAMÁTEK. LETOŠNÍ ROČNÍK BUDE KROMĚ DALŠÍCH TÉMAT ZAMĚŘEN TAKÉ NA MÉDIA A PAMÁTKY.

HLAVNÍ PARTNER PORTÁLU A ČASOPISU PROPAMÁTKY

Pálené tašky značky TONDACH navazují na tisíciletou tradici používání tohoto druhu střešní krytiny, z čehož vyplývá závazek uchovávat ráz střešní krajiny zejména z pohledu materiálu a tvarů také do budoucna. Výrobky

této značky mají nejdelší záruku na základní střešní tašky vyráběné u nás, a to 33 let. Životnost pálených tašek ale činí až 100 let.

www.tondach.cz

ODBORNÍ PARTNEŘI

Kvalitní minerální nátěrové systémy pro restaurování a obnovu památek
www.keim.cz

Zajistíme likvidaci dřevokazného hmyzu v historických stavbách prostřednictvím horkého vzduchu.
www.thermosanace.cz

Keramika jako kámen: pálené kameninové stavební materiály pro opravy historických staveb
www.brispol.cz

Prověřené maltové směsi pro památky a řešení vlhkostních problémů u historických objektů
www.mc-bauchemie.cz

Likvidace dřevokazného hmyzu a následná ochrana dřeva proti hmyzu, houbám i plísním
www.bochemitshop.cz

Využijte více než 25 let našich zkušeností s osvětlením památek, galerií a muzeí.
www.etna.cz

Okna a dveře pro historické budovy – kde jiní končí, my začínáme.
www.antikhaus.cz

Dokumentujeme památky metodami 3D skenování, bezpilotním snímkováním včetně zpracování dat.
www.g4d.cz

Restaurujeme uměleckořemeslná díla ze dřeva a kovu, včetně zlacení a polychromie.
www.bradna.eu

PROPAMÁTKY

Ročník 10, číslo 1, vychází 4x ročně

Vydává: Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Šéfredaktorka: Jitka Skořepová

Redakce: Kryštof Havlice, Zbyněk Konvička,

Aleš Kozák, Dagmar Koželuňová, Jan Štifter

Jazyková redakce: Lenka Kuboušková,

Jindřiška Kukrálová, Zuzana Richterová

Grafická úprava: Jiří Pobřísl, Jan Štunc

Evidenční číslo: MK ČR E 20818

© Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

E-mail: redakce@propamatky.cz